

ΓΙΑΝΝΗΣ ΡΙΤΣΟΣ: Ο ποιητής της Ρωμοσύνης

Ξημέρωνε Πρωτομαγιά του 1909, όταν ξύπνησε η Μονεμβασιά από τα βογγητά και τις φωνές της Ελευθερίας, από τα γέλια και τις χαρές του Ελευθέριου Ρίτσου και από το κλάμα του νεογέννητου μωρού. Ένα κλάμα που προμήνυε μια δύσκολη ζωή, που όμως οι τρίμορφες μοίρες έμελε να το κάνουν ποίηση και μελωδία και η φύση πρώτη του πρόσφερε δώρο το στεφάνι της πρωτομαγιάς, δείγμα του ερχομού σπουδαίου ανθρώπου και μήνυμα γενναίου ανδρός!

Αυτό το βράχο της Μονεμβασιάς ανέβηκε αργότερα ο Γιάννης Ρίτσος κι αφού μέτρησε με τα μάτια του το κενό, πιάστηκε από το γαλάζιο του ουρανού, πέταξε με το σύννεφο της φαντασίας του, πάλεψε με τα κύματα της ζωής και με τη δύναμη της θέλησής του ταξίδεψε με βάρκα την ποίηση, με την πένα του κουπί, με πυξίδα τη δικαιοσύνη και πυροφάνι την ελευθερία, για να πει κάποια στιγμή: Αυτά τα δέντρα δε βολεύονται με λιγότερο ουρανό αυτές οι πέτρες δε βολεύονται κάτω απ' τα ξένα βήματα αυτά τα πρόσωπα δε βολεύονται παρά μόνο στον ήλιο αυτές οι καρδιές δε βολεύονται παρά μόνο στο δίκιο!

Και η άρνηση, του «δε βολεύονται» δείχνει ότι δεν είναι μόνος του, νιώθει όσα συμβαίνουν γύρω του και δεν υπάρχει συμβιβασμός με το άδικο και τη σκλαβιά.

Έζησε μια ζωή με τόσα πολλά γεγονότα και βίωσε τόσα πολλά προβλήματα, που αναζητούσαν θέληση και δύναμη, αρχοντιά και όχι άρχοντες. Και ευτυχώς που γεννήθηκε ποιητής με τα χαρίσματα αυτά και μπόρεσε έτσι να τα απαθανάτισει!

Η εκτυφλωτική αρχοντιά και η ευγένεια που εξέπεμπε όπως έχει πει η Μάρω Δούκα, έφταναν σε μεγέθη απροσμέτρητα!

Η αρχοντιά γράφει ο Κων/νος Τσάτσος «είναι μέγα ηθικό αγαθό». Είναι σύνθεση υπερηφάνειας, ευπρέπειας, αυτοπεποίθησης, μεγαλοψυχίας. Σύμπλεγμα αρετών».

Και: Είναι συνήθως γέννημα πολλών γενεών. Κάτι που αναπηδά από τα έγκατα της ψυχής του ανθρώπου.

Τα σημείωσα αυτά, γιατί ο Γιάννης Ρίτσος γιος αρχοντικής κάποτε οικογένειας, διατηρούσε ό, τι πιο θετικό υπάρχει στην έννοια της ψυχικής αρχοντιάς.

Ήταν ένα σύμπλεγμα αρετών και ένα σύμβολο πικραμένου ανθρώπου και βασανισμένου Έλληνα. Που με την ανάτασή του αφήνει πίσω του την προσωπική δυστυχία και γίνεται ο πνευματικός ηγέτης της πατρίδος του και του κόσμου όλου.

«Γιατί όποιος απ' ό, τι είδε κι έπαθε, έχει μάθει να σιωπά και να μοιράζεται τον ξένο πόνο με το δικό του, αυτόν νομίζω εγώ άνθρωπο σωστό μες στους ανθρώπους», θα γράψει ο ομότεχγός του

Δωδεκανήσιος Φώτης Βαρέλης στη δική του τραγωδία «θεοί και άνθρωποι».

Και επικαλούμαι τη βοήθεια άλλων να σκιαγραφήσω τον ποιητή της Ρωμιοσύνης, γιατί, πού να τον φτάσει κανείς εκεί ψηλά που είναι! Ή αν θέλετε αλλιώς να επικαλεστώ τον αρχαίο λυρικό ποιητή Βακχυλίδη: «Ου γαρ ῥάστον αρρήτων επέων πύλας εξευρείν» (Διότι δεν είν' εύκολο να βρεις διεξοδο (πύλας) για ό,τι ταράσσει το νου και την ψυχή).

Κι όπως ο «ποιητής των θεών και θεός των ποιητών» Όμηρος δεν είναι μόνο επικός ποιητής, αλλά είναι τα πάντα, έτσι κι ο Γιάννης Ρίτσος συνδέει το μυθικό με το ιστορικό παρελθόν, κι αυτά τα ενώνει με το παρόν και το μέλλον της Ελλάδος και του κόσμου.

Η αναφορά «ποιητής της Ρωμιοσύνης» που επέλεξα ως θέμα μου, είναι γιατί δεν μπορεί κανείς να αποστεί απ' αυτήν που χαρακτηρίζει και θα χαρακτηρίζει στους αιώνες τον Γιάννη Ρίτσο.

Ποιητής δηλαδή ολόκληρου του Έθνους και ταυτόχρονα οικουμενικός και παγκόσμιος. Όπως οικουμενικές είναι οι ιδέες του. Όπως παγκόσμια είναι η αδικία, η βαρβαρότητα, ο πόλεμος, ο πόνος, η τραγικότητα, που δεν θα λείψουν ποτέ και στα οποία «χτύπησε» και εστίασε ο ποιητής της Ρωμιοσύνης.

Και έμεινε πιστός στις πεποιθήσεις του, απ' την πρώτη ως την τελευταία στιγμή.

Η εξαιρετική ικανότητα, μοναδική θα ῥεγα, να χρησιμοποιεί την ποίηση ως όπλο στον αγώνα του, ενώ ταυτόχρονα δίνει απάντηση στα μεγάλα διερωτήματα που απασχολούν τον άνθρωπο κάθε εποχής και τόπου.

Το τεράστιο πρόβλημα της ζωής και του θανάτου, η σχέση των ανθρώπων με την κοινωνία, τοποθετούνται στην ποίησή του τολμηρά και με οξύτητα θα ῥεγα.

Τα λύνει ο Ρίτσος αυτά προβλήματα;

Η απάντηση είναι, όχι. Όμως σημασία έχει πως το επιχειρεί.

Ο δρόμος έχει σημασία. Κι ο δρόμος αυτός του Γιάννη Ρίτσου πραγματικά ακτινοβολεί, με μεγάλες φιλοσοφικές αντιλήψεις και τραγικά της μοίρας. Κι' όλα αυτά τα υψώνει στη σφαίρα του συλλογικού ανθρωπισμού.

Πρωτόγνωρος λυρισμός η ποίηση του Ρίτσου.

Μετά τα πρώτα ποιήματα – νερό γάργαρο της πηγής – η πηγή αφηνίασε θα ῥεγα. Έγινε ποταμός ορμητικός και παρέσυρε στο διάβα του ύλες φερτές και ιδεολογικά δόγματα.

Ύστερα μέσα στην πολιτική στράτευση ωθήθηκε και σε αστοχίες. Όμως «ουδείς αναμάρτητος». Αλλά κάποτε τα ορμητικά ποτάμια καλμάρουν.

Οι φερτές ύλες εξαφανίζονται και μένει, τι μένει; Το γάργαρο νερό που κυλάει ήρεμα. Η καθαρή ποίηση. Αυτό θα μείνει από το Γιάννη Ρίτσο.

Στο Ρίτσο, το επικό, το λυρικό και το δραματικό στοιχείο συνδυάζονται στο ίδιο ποίημα – μονόλογος.

Και είναι αυτά τα καλύτερα ποιήματά του, όπου πρώτο στη σειρά η «σονάτα του σεληνόφωτος».

Είναι η ίδια ζωή του ανθρώπου, του κάθε ανθρώπου και βεβαίως του ίδιου του ποιητή.

Όπου στη ζωή υπήρχαν αρκετές ωραίες επιδιώξεις – ανάμεσά τους να κρατηθεί το πρόσωπο «καθαρό», καθάριο το λέει ο ποιητής – όπου όμως δεν βρήκε ανταπόκριση.

Ουσιαστικά ο ποιητής εδώ, μας λέει πως είναι όλα μάταια.

Ο παλιός κόσμος, η ανανέωση και η αδυναμία ν' αλλάξει κάτι ουσιαστικά.

Και στη σονάτα όλα είναι στατικά. Καμία δράση. Κι αυτό δεν είναι καθόλου τυχαίο. Μοναξιά απέραντη που την κάνει μεγαλύτερη η σιωπή του νέου στον οποίο απευθύνεται ο μονόλογος και η αναχώρησή του. Είναι αυτή η τύχη όλων των ανθρώπων, όλης της ανθρωπότητας.

«Στο πανηγύρι της ζωής, γράφει ο Φώτης Βαρέλης, αν άλλοι χάρηκαν σαν τραγουδιστές, σαν χορευτές ή οργανοπαίχτες- δεν λέω ποιητές γιατί οι πραγματικοί ποιητές δεν χαίρονται, ζουν την τραγωδία - δεν αποκλείεται καθόλου να βγήκαν το ίδιο ή και περισσότερο ευχαριστημένοι και καλλιεργημένοι και ωφέλιμοι και χαρούμενοι, οι θεώμενοι».

Ένας τέτοιος θεώμενος και του λόγου μου στάθηκα κι απόλαυσα το τραγούδι του Γιάννη Ρίτσου, αντικρίζοντάς τον με πνεύμα μαθητείας. Γιατί, μόνο σαν δάσκαλο μπορεί να τον δει κάποιος που θέλει να τον πλησιάσει, που επιθυμεί να τον γνωρίσει, που έχει ταλέντο και αποτολμά να του μοιάσει!

Ασυμβίβαστος με την αδικία, αυστηρός και τρυφερός, μεγάλθυμος με κατανόηση και υπεράνω και πέρα από μικρότητες με την ανυποταξία του έγινε ποιητής του κόσμου. Και με το πάθος του για ελευθερία και Ελλάδα, ποιητής της Ρωμοσύνης!

Μια ζωή τιμωρημένος! Από το σχολείο μέχρι ηλικιωμένος φυλακισμένος!

Ιδανικός εκφραστής της Ποίησης με κοινωνικό περιεχόμενο.

Τέχνη και ελευθερία στη συνειδησή του έννοιες αλληλένδετες.

Ο Ρίτσος μιλάει για τη μοίρα του ανθρώπου, που φέρνει στο μέτωπό του τη σφραγίδα της δωρεάς.

Η διαφορά του ποιητή από τους άλλους μπορεί να οφείλεται στη μαγεμένη ψυχή του, αλλά μπορεί να εξηγηθεί και από την

κοσμοθεωρία του. Το έργο και η απέριτη ζωή του ήσαν άρρητα δεμένα και συνυφασμένα με όσα προσδοκούσε ο κόσμος από πνευματικούς ανθρώπους.

Για να κρίνει αντικειμενικά κάποιος το έργο του Γιάννη Ρίτσου, θα πρέπει να του βγάλει τον ιδεολογικό του μανδύα, να τον κρεμάσει μαζί με τον δικό του πολιτικό χιτώνα και να τους κλείσει μες στη ντουλάπα! Διαφορετικά, άδικος κόπος..

Επηρεαζόμενος από τα ιδεολογικά πιστεύω της μητέρας του, φόρεσε τον ιδεολογικό της μανδύα και προσχώρησε στην «κοινωνική ποίηση». Με άλλα λόγια στρατεύτηκε. Και τίθεται το ερώτημα: Ανέχεται η ποίηση τη στρατεύση, ή μήπως αποπνίγεται από την ιδιοτέλεια της πολιτικής;

Την απάντηση την έχει δώσει πριν πολλά χρόνια ο Αριστοτέλης, λέγοντας, η ποίηση έχει «το εαυτής τέλος» (το δικό της σκοπό): «Ουχ η αυτή ορθότης εστίν της πολιτικής και της ποιητικής ουδέ άλλης τέχνης και ποιητικής».

Οι σύντροφοι όμως και ομοϊδεάτες του Γιάννη Ρίτσου τον χειροκροτούν για όλα αδιακρίτως και τον ανεβάζουν στον έβδομο ουρανό! Μα ο ενθουσιασμός τους όμως δεν μπορεί να τα καθιερώσει όλα ως άριστα. Οι ιδεολογίες έρχονται και παρέρχονται. Αλέθουν μυαλά και ζωές. Καταπίνουν νοημοσύνες. Η ποίηση όμως, είναι στο βάθος κι εν τέλει ελευθερία! Κι ο Γιάννης Ρίτσος όσο επηρεασμένος από την ιδεολογία και στρατευμένος (αυτό φαίνεται στο απέραντο έργο του) κάποια στιγμή όλα αυτά θα φύγουν, αν δεν βρίσκονται κιόλας σε αποδρομή και στο τέλος θα μείνει η ελευθερία. Η ελευθερία ως άσκηση.

Ό, τι σήμερα φαίνεται σωστό, αύριο ίσως να αποδειχθεί λάθος! Η διαλεκτική, διδάσκει ο Αριστοτέλης, εισχωρεί βαθιά στα πράγματα. Οι σωτήρες πολλές φορές αποδεικνύονται τέρατα. Έτσι μετά και πέρα από αυτά, ο Ρίτσος θα μείνει ο ποιητής της ελευθερίας, ο ποιητής της Ρωμοσύνης! Γι' αυτό και για άλλα πολλά, είναι μια από τις πιο σημαντικές ποιητικές παρουσίες της εποχής μας. Προικισμένος με πηγαίο αίσθημα και με αρετές καθ' αυτό ποιητικό, είναι αναμφισβήτητα ένας ποιητής με παγκόσμια ακτινοβολία και απήχηση.

Η υπαρξιακή αγωνία τον απέδωσε στην τραγική ελευθερία, που είναι ο όρος της μεγάλης ποίησης!

Και για να αντιληφθεί κανείς το εύρος του ποιητή πέρα από τον όγκο του, (4.000 σελίδες και περισσότεροι από 100.000 στίχοι), η ανάγνωση μόνον των τίτλων του έργου του θέλει μια διάλεξη.

Και έργα ποιητικά, πεζά, τραγωδίες. Άλλη μια διάλεξη χρειάζεται για τις διακρίσεις που έτυχε ο ποιητής όσο ζούσε και μετά. Κι αυτές χωρίζονται σε ελληνικές και μη.

Ονοματοδοσίες οδών ή εκπαιδευτικών ιδρυμάτων.

Κι αν επιχειρήσει κάποιος αποτίμηση του εύρους του έργου του, τα βαθειά νοήματα, την ποικιλία, τα εκφραστικά του μέσα να μελετήσει φιλολογικά – λογοτεχνικά, πιστεύω δεν θα το κατορθώσει.

Αυτό που έχουν πετύχει οι μελετητές του έργου είναι, που το έχουν χωρίσει σε περιόδους:

Στην πρώτη περίοδο 1926-36, είναι φανερή η επίδραση της παραδοσιακής ποίησης.

Κυρίαρχο μοτίβο είναι οι θλιμμένες αναμνήσεις, οι θαμπές εσπέρες και οι ανεκπλήρωτες αγάπες.

Κατά τη δεύτερη περίοδο 1936-43, ο ποιητής δοκιμάζει, πειραματίζεται και αναζητά νέους τρόπους έκφρασης. Στρέφεται στον ελεύθερο στίχο, από τη σύνθεση περνάει στην αφαίρεση, η φυσική εξέλιξη του μεγάλου ποιητή.

Στο μεταίχμιο των δύο περιόδων βρίσκεται «η τελευταία προ ανθρώπου ευκαιρία».

Η επόμενη 3η, καλύπτει τον τελευταίο χρόνο της κατοχής και την αρχή του εμφυλίου.. Πρόκειται για μια ποίηση αγωνιστική, στην πιο υψηλή έννοια του όρου. Κατά τη διάρκεια αυτής της περιόδου αναζητά και πειραματίζεται στο χώρο της τέχνης.

Ο λόγος γίνεται πικρός, στεγνός και σκληρός για να αποδοθεί η στυγνή πραγματικότητα.

Η ποίηση αρχίζει να γίνεται στοχαστική και αναλυτική, ενώ επισημαίνεται και μια επιστροφή στις ρίζες.

Η τέταρτη, είναι η φάση της ποιητικής ωριμότητας του Ρίτσου.

Ο ποιητής γνωρίζει ότι οι αρχαίοι μύθοι ανήκουν στον καιρό τους.

Οι απόγονοι τους σφετερίζονται αναζητώντας κάποιες «αποχρώσεις».

Ο αρχέτυπος μύθος είναι σαν εκείνο το δέντρο, που κατά τον

Ηρόδοτο, θαύμασε ο Ξέρξης και του χάρισε έναν φρουρό. Όταν αυτός θα πέθαινε, ένας άλλος θα έπαιρνε τη θέση του και ούτω καθεξής.

Αυτοί οι φρουροί είναι οι ποιητές που διαδέχεται ο ένας τον άλλο, προσθέτοντας ολοένα νέες εκδοχές στο αρχικό νόημα.

Με αυτό τον τρόπο ο ποιητής δοκίμασε τη δύναμή του με επιτυχία, εμπνεύστηκε από τις παραδόσεις και τους μύθους και οι αντιστοιχίες των παλαιών συμβάντων προς τα σημερινά είναι ευδιάκριτες αλλά όχι και ρητές.

Από την προσωπική του τραγωδία, στην αρχαία. Από τις αρρώστιες του, τις κακουχίες, τις εξορίες και τους διωγμούς, πέρασε με το έργο του στην τραγωδία που βίωσε η Ελλάδα δια μέσου των αιώνων.

Για το Ρίτσο, ο απλός λαός είναι «ο από μηχανής θεός». Η μοίρα θα λέγαμε διαφορετικά. Η οποία, είναι πάνω και από τους θεούς. Γιατί ο θεός αλλάζει γνώμη μετά από προσευχές και παρακλήσεις, ενώ η μοίρα ποτέ!

Έτσι, πάνω απ' όλα, για τον ποιητή μας είναι ο ίδιος ο λαός, καθότι είναι και ο ιδεολογικός του προσανατολισμός.

Στην Πέμπτη περίοδο 1971 και εξής, χρησιμοποιεί φαινομενικά διαφορετικό περιεχόμενο, αλλά ουσιαστικά ίδια θέματα.

Πολλά από τα ποιήματα της περιόδου κατατάσσονται στον «εκλαϊκευμένο σουρεαλισμό» επωφελούμενος τις ελευθερίες του σουρεαλισμού, χωρίς να εφαρμόσει αμιγώς την αυτόματη γραφή και να αφήσει το υποσυνείδητό του να παραμιλάει.

Έτσι έγραψε ποίηση! Τραγούδησε τη Ρωμοσύνη πέρα από το ομώνυμο ποίημά του. Η έννοια της Ρωμοσύνης αποκτά, θα 'λεγα, στο Γιάννη Ρίτσο μια μυστική χροιά.

Και όπως στα δημοτικά τραγούδια, μεταμορφώνεται το χρώμα σε τόπο ιερό, στο Γιάννη Ρίτσο είναι και ο χώρος και ο χρόνος ιερός! Όλες οι περίοδοι της Ελληνικής ιστορίας περνάνε μέσα από την ποίησή του και εκφράζονται με γλώσσα ρωμαλέα και δυναμική, που αποχτά έτσι καινούριες εντελώς διαστάσεις με αναγεννητική πνοή. Είναι ένα πνευματικό ποιητικό κατόρθωμα μεγάλης και αδιαφιλονίκητης αξίας, όπου εκφράζονται έννοιες, παραδόσεις και αξίες αιώνιες!

Με τη δυναμική της, η ποίηση του Ρίτσου είναι μήτρα και σπόρος. Και βέβαια, η μεγάλη ποίηση δεν αναλύεται και δεν διδάσκεται. Ή τη νιώθεις, ή δεν την αισθάνεσαι. Είναι σαν την καρδιά. Ή χτυπάει ή δεν χτυπάει.

Το Ρίτσο λοιπόν τον αισθάνεσαι με το ένστικτο και τη διαίσθηση, παρά με την αίσθηση και τη λογική γιατί κρύβει μέσα του ό,τι μυθικό, θρυλικό και ιστορικό:

«Αυτό το χρώμα είναι δικό τους και δικό μας δεν μπορεί κανείς να μας το πάρει...»

Αυτοί οι στίχοι δεν επιδέχονται ανάλυση. Εδώ δεν έχουμε ιστορική συνέχεια αλλά και ιστορική ολότητα, με ζωντάνια, απλότητα, τρυφερότητα και ευαισθησία. Η ελληνική ψυχή σε όλο της το μεγαλείο!

Ποίηση βιωματική, η ηρωική στάση του ποιητή απέναντι στη ζωή και τη μοίρα.

Μια συγκλονιστική μαρτυρία γεμάτη λεβεντιά, συγκίνηση, με ρεαλισμό, λυρισμό και ενθουσιασμό! Είναι μια φωνή μέσα από τα φυλλοκάρδια που γιγαντώνει και θεριεύει, καθώς μέσα στο έργο του όλα ζωντανεύουν.

Με μια λέξη, ο Ρίτσος είναι όλη η Ρωμοσύνη και η Ρωμοσύνη είναι ο ίδιος ο Ρίτσος! Έτσι ακριβώς όπως είναι ο Σολωμός και ο Παλαμάς «οι εθνικοί μας ποιητές», όπως ο Ελύτης «ο ποιητής του Αιγαίου», όπως ο Καβάφης στα Αλεξανδρινά, ο Καββαδίας στους ωκεανούς!

Ο Ρίτσος δεν χαρακτηρίζεται από θεολογικές σκέψεις, μολονότι η ποίηση έχει συγγένεια με τη θεολογία. Πλησιάζει το θείο και σταματάει στο θάνατο. Μιλάει για σταύρωση και σωπαίνει στην ανάσταση! Ίσως η ιδεολογία με τη θεολογία να μην βαδίζουν στον ίδιο δρόμο, αλλά σε παράλληλους.

Οπωσδήποτε, η "μεταφυσική" του Ρίτσου είναι ενδοκοσμική, όπου προτιμά να αληθεύει στην πίκρα της, παρά να ψευτίζει για ζωή ατελείωτη. Τη συνιστά η επαφή του μ' ένα μυστήριο, με το άρρητο, το απροσδιόριστο, το ανεξήγητα ωραίο και μαγικό που εμπεριέχει αυτός ο κόσμος και που τον εμπλουτίζει.

Η γλώσσα του είναι η χτεσινή, η σημερινή, η καθομιλουμένη, ανάμικτη με λέξεις και εκφράσεις λαϊκές, ενώ το ύφος είναι λυρικό και συναισθηματικό και άλλοτε στεγνό και κοφτό.

Πότε καταναυχτικός και άλλοτε νατουραλιστής, περιέγραψε τον ελληνικό χώρο σε όλες τις πτυχές του και σε όλες τις εποχές του, δίνοντας στην έννοια της Ρωμιοσύνης χροιά μυστική.

Γενικά η ποίησή του διακρίνεται από το βαθύ και πολύπλοκο στοχασμό του, πάνω σε ποικίλα θέματα, κοινωνικά, υπαρξιακά, ποιητικά. Ο ποιητής έχει την ικανότητα να μεταμφιέζεται με διάφορα μέσα και τεχνάσματα, συνηθέστερο η προβολή ενός τρίτου που μεταφέρει, εκφράζει και υποβάλλει τις σκέψεις και τα συναισθήματα του ποιητή.

Προικισμένος με σπάνια παρατηρητικότητα και πλούσια φαντασία, χρησιμοποιεί χιλιάδες εικόνες για να ερμηνεύσει ποιητικά τον κόσμο.

Αυτό που έρχεται πρώτο στην ποίηση του Ρίτσου είναι η αδιάκοπη φροντίδα του για την αξιοπρέπεια του ανθρώπου, η στοργική του ματιά για όλους, η αγάπη του για τον κυνηγημένο άνθρωπο. Η ποίηση του Ρίτσου διαβάζεται, τραγουδιέται, ενθουσιάζει, εμψυχώνει μικρούς και μεγάλους, μαθητές και δασκάλους!

Σαν μέλισσα μάζευε το νέκταρ και τη γύρη
ο στίχος του μελίρρυτος με νότες, μουσικός
έστηνε στις πλατείες χορό και πανηγύρι
καλός, ανθρώπινος, απλός και φυσικός!

Παυσίπονο η ποίηση, φάρμακο στην ασθένεια
στη μοναξιά της εξορίας η μόνη συντροφιά
το πρόσωπό του έλαμπε τις μέρες 'πο ευγένεια
και το μυαλό του έτρεχε τις νύχτες σε καρφιά!

Σήμερα, σε έναν κόσμο αλλοτριωμένο στον οποίο αναζητούμε αρχές, αξίες και ιδανικά, τα βρίσκουμε σε κάθε του στίχο. Διαβάζοντάς τον μαθαίνουμε να κουβεντιάσουμε ήσυχα-ήσυχα και απλά, όμοια με αυτόν χαμηλά, με διάθεση ήρεμη όπως τη δική του,

με αισθηματικότητα πληγωμένη, με μια εσωτερική κύμανση όπως οι στίχοι του, με μια λυρική έξαρση κι ένα πάθος να ανεβοκατεβαίνει σαν ασανσέρ στο στήθος μας και τα σωθικά μας, με διαθέσεις που σβήνουνε αγνά σε σύνορα κυανά!

Επιγραμματικά μπορούμε να πούμε, ότι εμείς οι Έλληνες είμαστε τυχεροί, γιατί από τη μυθολογία μας που είναι ζωντανή, από τη γλώσσα μας που είναι μοναδική, με τέτοια φύση, μ' αυτό τον ήλιο, με τέτοιο ουρανό και μ' αυτή τη θάλασσα, παίρνουμε όλοι δύναμη και φώτιση και γινόμαστε όλοι ποιητές!

Η εποχή μας, το Γιάννη Ρίτσο τον έχει τιμήσει κι εμείς οι Λάκωνες είμαστε υπερήφανοι που η σημερινή Ελλάδα στηρίζεται στα δυο πόδια, του Ταΰγετου και του Πάρνωνα, στο Ταίναρο του Νικηφόρου Βρεττάκου και στο Μαλέα του Γιάννη Ρίτσου!

Ο πανδαμάτορας χρόνος, που δεν αφήνει τίποτα που να μην το περάσει από το διαχωριστήρα του, το κόσκινο και την ψιλή του κρησάρα, είμαι βέβαιος πως θα τον καταξιώσει!

Ο ίδιος λέει:

Κ' εμέ ο ρυθμός μου χτυπά και κασμάς και σφυρί
στην ειλικρίνεια πιστός κι αναβλύζω νέα κρήνη
Κ' είμαι ο καθρέφτης που ο λαός τη μορφή του θωρεί
δίχως φτιασίδια και κρίνεται αυτός που με κρίνει.

Σ' αυτά, έχω να πω για το Γιάννη Ρίτσο τα εξής και ας κριθώ.

Από το βράχο αγνάντευε τα πέλαγα παιδί
έτρωγε με τα μάτια του τις νύχτες το φεγγάρι
και με τον ήλιο άλειφε τις μέρες το ψωμί
έπεφτε στη θάλασσα γυμνό το παλικάρι
και χόρευε στα κύματα σαν γλάρος χορευτής!
Καπετάνιος γύριζε ο νους του τα λιμάνια
κι έλεγε ιστορίες αληθινός ταξιδευτής
στο καλντερίμι έβγαινε το λιόγερμα σεργιάνι
με το κανόνι έστελνε στον κόσμο μια βολή
κάτι σαν μήνυμα τον πόνο του να γιάνει
έριχνε άγκυρα με της ελπίδας το σχοινί
όνειρα με μπουνάτσα δεμένα στο λιμάνι
γεύτηκε την αρμύρα του ιδρώτα στη ζωή
ενάντια στα « πρέπει » και στους νόμους
ήταν το μαύρο πρόβατο και κόκκινο πανί
έπαιζε σαν παιδί τους κλέφτες κι αστυνόμους
τον έτρωγε το αίμα του κι έζυνε την πληγή
μάζεψε γαρύφαλλα σε κόκκινους μπαξέδες
ζερβά η σκέψη διάβαινε ζερβά όθε σταθεί
του περνούσε στα κρυφά η νύχτα χειροπέδες

και η αυγή τον εύρισκε σε ξερονήσι συμπαθή!
Στο λόγο η πέννα του φτιαγμένη ξιφολόγχη
μέσα από της εξορίας το άξενο κελί
αδούλωτη η ψυχή του επέμενε στο όχι
με τη ρωμαϊκή λεβεντιά και χάρη περισσή
η φαντασία λεύτερη τα κάγκελα λυγούσε
σαν το Μονεμβασιώτικο οι στίχοι του κρασί
μες την « αγρύπνια » του κερνούσε και μεθούσε
της Ρωμιοσύνης άμισθος και άξιος δουλευτής
ελεύθερος ο στίχος του τα σύνορα περνούσε
ιδεολόγος γνωστός και λαϊκός τραγουδιστής
ο « Επιτάφιος » θρήνος τα πλήθη συγκινούσε
στον κόσμο τις φτωχογειτονιέςπραματευτής
της Μονεμβάσιας το βράχο νοσταλγούσε
να επιστρέψει ταπεινός προσκυνητής!..
Σαν έφυγαν τα σύννεφα κι έλιωσαν οι πάγοι
στεφανωμένος γύρισε μια μέρα νικητής
φάρος στο βράχο να φωτίζει τα πελάγη!

Βιβλιογραφία:

1. ΓΙΑΝΝΗΣ ΡΙΤΣΟΣ (Μελέτες για το έργο του β' έκδοση) Αθήνα 1976
2. ΕΠΙΤΟΜΗ Γιάννη Ρίτσου Γιώργου Βελουδή 1977
3. Κων. Τσάτσου «Η αρχοντιά» Ευθύνη τεύχος 169-1986).
4. Φώτης Βαρέλης «Θεοί και άνθρωποι» (Α' έκδοση 1988).
5. Φώτης Βαρέλης «ΟΔάσκαλος» 1996
6. ΓΙΑΝΝΗΣ ΡΙΤΣΟΣ Αγγελικής Κώττη, 1996
7. ΑΝΘΟΛΟΓΙΑ ΓΙΑΝΝΗ ΡΙΤΣΟΥ Χρύσας Προκοβάκη 2000
8. ΩΔΗ ΣΤΗΝ ΟΥΡΑΝΙΑ ΓΗ Βασίλη Γ. Βλαχάκου 2007
9. ΓΙΑΝΝΗΣ ΡΙΤΣΟΣ Αυτοβιογραφία Γιώργου και Ηρώς Σγουράκη 2008
10. ΠΑΝΤΕΛΗΣ ΠΡΕΒΕΛΑΚΗΣ Ο ποιητής Γιάννης Ρίτσος